

2. Základní charakteristiky toků v sektorovém členění

- Propojenost účtů** Česká ekonomika, jako každé moderní národní hospodářství, se skládá z velkého množství vzájemně spojených vztahů. Tvorba HDP, práce, koupě zboží a služeb i akumulace úspor jsou závislé na činnosti mnoha ekonomických subjektů zaměstnavatelů, zaměstnanců a státu. Účty výroby, tvorby důchodů, prvotního i druhotného rozdělení důchodů a pořízení nefinančních aktiv kromě celkového pohledu ukazují i sektorové členění ekonomických toků a stavu čistého jmění.
- Nefinanční podniky vytváří největší část HDP** Největší část HDP (více než 55 %) připadá na sektor nefinančních podniků, přičemž i růst jimi vytvořené HPH nejvíce přispěl k celkovému jejímu zvýšení. Více než pětinu HDP vytváří sektor domácností, avšak jeho růst byl podprůměrný. Sektor vládních institucí svým téměř sedminovým podílem na HDP rostl nejvíce. Zbývající dva sektory – finanční instituce a neziskové instituce sloužící domácnostem se podílejí na tvorbě HDP zhruba čtyřmi procenty. Finanční služby nepřímo měřené (FISIM) a čisté daně z produktů nejsou zařazeny do jednotlivých sektorů a tvoří samostatné položky, o které se upravuje HPH na HDP. Jejich společný podíl na HDP se mírně zvyšoval.

Tab. č. 3 Tvorba HDP v sektorovém členění

v mld. Kč běžných cen

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
HDP celkem	1 466,7	1 660,6	1 785,1	1 962,5	2 041,4	2 150,1	2 315,3	2 414,7	2 555,8
Nefinanční podniky	795,5	915,4	991,4	1 085,8	1 129,2	1 208,2	1 290,3	1 346,8	1 432,8
Finanční instituce	43,4	46,7	44,8	70,5	62,8	44,2	62,7	72,1	61,5
Vládní instituce	189,5	216,6	233,7	252,3	269,3	276,2	297,7	312,8	338,9
Domácnosti	339,1	356,4	385,6	406,6	415,6	442,7	474,4	492,6	522,7
Neziskové instituce	5,4	5,9	6,0	7,4	7,3	8,2	8,3	7,4	11,3
Čisté daně po odpočtu FISIM	93,8	119,6	123,6	139,9	157,2	170,6	181,9	183,0	188,6

- Důchodové transakce mezi sektory** V procesu vytváření zdrojů hrubého disponibilního národního důchodu došlo v jednotlivých sektorech ke značným protichůdným pohybům. HDND je tudíž, kromě výše uvedených celkových vlivů výrobních faktorů vlastněných zahraničními subjekty, výsledkem důchodových transakcí mezi institucionálními sektory. V důchodových operacích mezi transaktéry rozhodující úlohu měly čisté prvotní důchody a čisté běžné transfery, resp. saldo přijatých a vydaných prvotních důchodů a saldo přijatých a vydaných běžných transferů. Úhrnné saldo důchodů (příjmové minus výdajové prvotní důchody) bylo každoročně záporné a soustavně se zvětšovalo; výsledkem jeho odpočtu od HDP je hrubý národní důchod (HND). Za celkovým saldem prvotních důchodů –114,5 mld. Kč v roce 2003 se skrývají veliké rozdíly mezi jednotlivými sektory, které ukazují odkud důchod odchází a kam přichází, aby vytvořil domácí efektivní poptávku. HND tak představuje úhrn příjmových důchodů rezidentských ekonomických jednotek. Úhrnné saldo běžných převodů (příjmové minus výdajové běžné transfery) bylo každoročně kladné, avšak stagnovalo, resp. od roku 1999 se soustavně zmenšovalo; výsledkem jeho připočtení k HND je HDND. HDND je tedy důchod ze všech zdrojů po připočtení všech přijatých transferů. Je to HND plus čisté běžné převody kromě přijatých důchodů z podnikání a z vlastnictví. Rovněž za celkovým saldem běžných transferů 15,8 mld. Kč v roce 2003 existují značné rozdíly mezi sektory, které ukazují odkud transfer odchází a kam přichází. HND i HDND je tedy součtem hrubých použitelných důchodů institucionálních jednotek.
- Přesuny důchodů** Zatímco celkový HDND v porovnání s HDP byl pouze nepatrně nižší, v jednotlivých sektorech v souladu s přesuny důchodů byl tento poměr výrazně odlišný. Vytvořené důchody odplyvaly především ze sektoru nefinančních podniků a částečně ze sektoru finančních institucí a připlývaly do sektoru vládních institucí a hlavně do sektoru domácností. V těchto sektorech představovaly efektivní poptávku a sloužily jako zdroj financování výdajů na konečnou spotřebu a na vytvoření úspor, z nichž byla financována tvorba hrubého kapitálu.

Důchodová a finanční situace jednotlivých sektorů ekonomiky ČR (1995 až 2003)

- **Stabilní podíl disponibilního důchodu domácností na HDND**

Z celkové výše HDND 2 457,1 mld. Kč za rok 2003 největší část (dvě pětiny) připadla sektoru domácnosti. Disponibilní důchod 1 399,6 mld. Kč, který dostaly domácnosti, představoval především jejich kupní sílu pro spotřebitelské výdaje za zboží a služby a zbytek podílu na rezervách penzijních fondů zůstal na hrubé úspory. HDND sektoru domácnosti byl vyšší o 876,9 mld. Kč než v tomto sektoru vytvořený HDP, kterážto částka – kladné saldo prvotních důchodů a běžných transferů – rostla rychleji než HDND. Druhým institucionálním sektorem, v němž disponibilní důchod byl vyšší než vytvořený HDP, byl sektor vládních institucí. Připadla na něj v roce 2003 více než čtvrtina HDND (657,3 mld. Kč), z níž byly financovány výdaje na konečnou spotřebu vlády v rozsahu 604,4 mld. Kč a 52,9 mld. Kč tvořily hrubé úspory, které sloužily k financování výdajů na tvorbu hrubého kapitálu. V tomto sektoru saldo prvotních důchodů a transferů rostlo podstatně pomaleji než HDP i HDND, avšak prudký růst spotřeby vedl k poklesu hrubých úspor. Ze zbývajících sektorů k největšímu absolutnímu i relativnímu přesunu důchodů došlo v sektoru nefinančních podniků, kde vytvořený HDP byl značně vyšší než disponibilní důchod. Tento sektor v rámci prvotního rozdělení předal formou náhrad zaměstnanců, zejména mezd a platů částku 786,1 mld. Kč sektoru domácnosti, formou daní z výroby a z dovozu částku 8,5 mld. Kč sektoru vládních institucí a formou důchodu z vlastnictví 263,3 mld. Kč jiným sektorům. To co zůstalo po této transakci nefinančním podnikům byl jejich disponibilní důchod, který zároveň byl ekvivalentní hrubým úsporám. Ve zbývajících dvou sektorech neměly důchodové transakce tak velký vliv na celkové zdroje použitelného důchodu jako ve výše uvedených sektorech.

Tab. č. 4 Hrubý disponibilní národní důchod v sektorovém členění

v mld. Kč běžných cen

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Celkem	1 474,7	1 646,2	1 767,9	1 944,0	2 015,1	2 111,4	2 249,2	2 313,1	2 457,1
Nefinanční podniky	176,4	217,0	177,6	232,3	260,6	322,5	336,6	300,7	353,7
Finanční instituce	45,5	44,5	46,2	80,5	58,4	42,8	55,2	52,6	29,7
Vládní instituce	402,2	431,3	471,3	495,1	520,5	522,1	571,6	602,5	657,3
Domácnosti	838,7	941,6	1 059,9	1 121,0	1 160,1	1 207,1	1 270,8	1 342,1	1 399,6
Neziskové instituce	11,9	11,8	12,9	15,1	15,5	16,9	15,0	15,2	16,8

- **Rozdělovací účty**

Specifický pohled na tvorbu HDND představují transakce, jejichž výsledkem jsou prvotní důchody a důchody z přerozdělení (druhotné důchody). Rozdělením prvotních důchodů a druhotným rozdělením důchodů se zabývají rozdělovací účty, které ukazují zdroje a jejich užití – přijaté a vydané prvotní důchody i přijaté a vydané druhotné důchody. Celkové prvotní důchody i druhotné důchody se člení na institucionální sektory a na rezidenty. Přitom saldo přijatých a vydaných důchodů v prvotním rozdělení za nerezidenty představuje čisté prvotní důchody nerezidentům, o něž se snižuje HDP, aby byl získán HND. Úhrnné saldo přijatých a vydaných důchodů v druhotném rozdělení (institucionální sektory národního hospodářství a nerezidenti) je nulové. Úprava HND na HDND se uskutečňuje čistými běžnými transfery (jednostrannými převody).

Rozdělení prvotních důchodů se týká rezidentských jednotek a institucionálních sektorů především jako příjemců, tj. zdrojové strany účtu prvotních důchodů. Ze sektorového hlediska výlučnými příjemci důchodů jsou domácnosti (náhrady zaměstnancům) a vládní instituce (daně z výroby a z dovozu). Největší část vydaných prvotních důchodů (bez daní z produktu) připadla na sektor nefinančních podniků.

Přijaté prvotní důchody za institucionální sektory národního hospodářství se podílely na HDND zhruba čtyřmi pětinami a jejich poměr byl v celém období 1995 až 2003 relativně neměnný. Struktura prvotních důchodů se však měnila; rostl podíl důchodů z práce i z podnikání a klesal podíl důchodů z vlastnictví. Prvotní důchody rostly nepatrně pomaleji než HDND a jejich výše 1 812,2 mld. Kč za rok 2003 v poměru k použitelnému důchodu dosáhla 73,8 %, což bylo méně než v roce 1995. Mzdy a

Důchodová a finanční situace jednotlivých sektorů ekonomiky ČR (1995 až 2003)

platy (tj. důchody z práce) 862,0 mld. Kč vzrostly o 75,7 % a jejich podíl na prvotních důchodech se zvýšil. Důchody z vlastnictví 339,9 mld. Kč s necelým pětinným podílem na přijatých prvotních důchodech od roku 1998 začaly výrazně klesat.

• Prvotní rozdělení důchodů

V období 1995 až 2003 důchody vydané v prvotním rozdělení za národní hospodářství se zvýšily podstatně více než důchody přijaté, přičemž oboje rostly pomaleji než HDP i než HDND. Celkové důchody na straně zdrojů byly každoročně nižší než na straně užití; rozdíl se prudce zvyšoval. Nejrychleji rostly náhrady zaměstnancům s tří pětinným podílem na celku a z nich zejména sociální příspěvky zaměstnavatelů. Nejméně se zvýšily důchody z vlastnictví, z nichž přijaté úroky poklesly. V prvotním rozdělení vydané důchody 1 926,7 mld. Kč za rok 2003 v tomtéž časovém horizontu byly vyšší o 62,3 %, (tj. rostly rychleji než přijaté), přičemž nejvíce se zvýšily rovněž náhrady zaměstnancům. Ze sektorového hlediska přijaté prvotní důchody se nejvíce zvýšily v domácnostech (o 70,3 %) a vládních institucích (o 62,1 %), přičemž za finanční instituce poklesly o pětinu.

Prvotní důchody nerezidentů, tj. přijaté nerezidentskými jednotkami od rezidentských zaměstnavatelů 201,0 mld. Kč za rok 2003 byly 4,3násobně vyšší než v roce 1995. Rozhodující část (více než čtyři pětiny) tvořil jejich důchod z vlastnictví (to co dostal vlastník aktiv za poskytnutí kapitálu), který vzrostl 4,8násobně. Zbytek (necelou pětinu) tvořily náhrady zaměstnancům, které se zvýšily dvojnásobně. Prvotní důchody vydané nerezidenty, tj. rezidentskými jednotkami přijaté od nerezidentských zaměstnavatelů 86,6 mld. Kč za rok 2003 byly 2,2násobně vyšší než v roce 1995. Rozhodující část (více než čtyři pětiny) rovněž tvořil důchod z vlastnictví, který se zvýšil 2,3násobně.

Prvotní důchody přijaté nerezidenty ve výši 195,3 mld. Kč za rok 2003 vzrostly od roku 1995 více než pětinnásobně a byly větší než prvotní důchody vydané nerezidenty 2,6násobně. Rozhodující podíl (více než čtyři pětiny) na uvedené částce přijatých prvotních důchodů tvořily důchody z vlastnictví.

Celkovým výsledkem rozdělení prvotních důchodů (přijatých a vydaných) byly čisté prvotní důchody, jejichž výše -114,5 mld. Kč za národní hospodářství v roce 2003 ve srovnání s rokem 1995 značně vzrostla. Saldo přijatých a vydaných důchodů v rámci prvotního rozdělení bylo záporné pouze v nefinančních podnicích, kde bylo vydáno, především formou náhrad zaměstnancům, díky tvorbě důchodů ve výrobě, podstatně více než bylo přijato. Na druhé straně značně vysoké kladné saldo měl sektor domácnosti právě díky přijatým náhradám zaměstnanců.

Tab. č. 5 Čisté prvotní důchody v sektorovém členění

v mld. Kč

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Národní hospodářství	-7,2	-24,7	-29,3	-35,1	-46,7	-53,2	-83,8	-116,2	-114,5
Nefinanční podniky	-551,5	-633,3	-723,8	-777,7	-779,7	-803,3	-864,9	-947,9	-979,5
Finanční instituce	45,5	36,7	45,9	54,0	40,9	36,5	31,3	24,3	14,2
Vládní instituce	28,8	28,2	19,2	16,7	17,7	23,7	13,2	6,9	1,0
Domácnosti	614,5	714,0	804,9	861,8	880,2	901,4	962,7	1 032,6	1 091,5
Neziskové instituce	-4,2	-5,7	-5,9	-6,2	-4,7	-5,8	-6,3	-6,6	-7,6
Neumístěno	-140,3	-164,6	-169,6	-183,7	-201,1	-205,7	-219,8	-225,5	-234,1
Nerezidenti	7,2	24,7	29,3	35,1	46,7	53,2	83,8	116,2	114,5

Druhotné rozdělení důchodů ukazuje jak se čisté prvotní důchody jednotlivých institucionálních sektorů umísťují znovurozdělením. Ze sektorového hlediska výlučnými příjemci druhotných důchodů jsou vládní instituce (běžné daně z důchodů, z jmění a jiné) a domácnosti (sociální dávky jiné než naturální sociální transfery).

• Druhotné rozdělení důchodů

Důchody přijaté v druhotném rozdělení za národní hospodářství se v období 1995 až 2003 zvýšily nepatrně méně než vydané, přičemž rostly podstatně rychleji než HDP a HDND a tudíž i než v rámci prvotního rozdělení přijaté a vydané důchody. Na straně zdrojů celkový úhrn důchodů 1 267,8 mld. Kč za rok 2003 se ve srovnání s rokem

Důchodová a finanční situace jednotlivých sektorů ekonomiky ČR (1995 až 2003)

1995 zvětšil téměř dvojnásobně, když vydané důchody (1 252,0 mld. Kč) rostly nepatrně rychleji. Z přijatých i vydaných důchodů se zvýšily nejvíce ostatní běžné transfery, jejichž podíl z celku přesáhl čtvrtinu. Nejméně se zvýšily běžné daně z důchodů a z jmění. Ve srovnání s růstem celkových důchodů – přijatých i vydaných v rámci druhotného rozdělení – se zvýšily méně sociální příspěvky a více sociální dávky jiné než naturální sociální transfery. Sektorově se nejvíce zvýšily přijaté druhotné důchody finančních institucí (3,2násobně), jejichž podíl na celkových zdrojích byl však nízký. Nejvyšší podíl měly vládní instituce (56 %), kde tyto důchody se zvýšily nejméně. Téměř třetinový podíl sektoru domácnosti se v celém období měnil nepatrně. I vydané druhotné důchody nejvíce rostly za finanční instituce. Nejvyšší podíl na těchto důchodech měly domácnosti (46 %), avšak jejich zvýšení bylo podprůměrné. Saldo přijatých a vydaných důchodů v rámci jejich druhotného rozdělení bylo značně záporné v sektoru domácností (214,6 mld. Kč) a vysoce kladné (318,6 mld. Kč) v sektoru vládních institucí.

Druhotné důchody přijaté nerezidenty se zvýšily méně než za národní hospodářství a tvořily něco více než polovinu nerezidenty vydaných důchodů. Největší část přijatých i vydaných druhotných důchodů připadla na ostatní běžné transfery, z nichž rozhodující bylo pojistné a náhrady z neživotního pojištění. Druhotné důchody přijaté nerezidenty byly nižší než jejich druhotné důchody o stejnou částku o jakou za národní hospodářství přijaté důchody převyšovaly vydané důchody.

Celkovým výsledkem druhotného rozdělování důchodů (přijatých a vydaných) byly čisté druhotné důchody, jejich výše 15,8 mld. Kč za národní hospodářství celkem v roce 2003 se meziročně jen mírně měnila. Saldo přijatých a vydaných důchodů v rámci druhotného rozdělení bylo vysoce záporné v sektoru domácností (214,6 mld. Kč) a v sektoru nefinančních podniků (100,7 mld. Kč) a výrazně kladné (318,6 mld. Kč) i rostoucí v sektoru vládních institucí.

Tab. č. 6 Čisté druhotné důchody v sektorovém členění

v mld. Kč

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Národní hospodářství	15,2	10,4	12,0	16,6	20,4	14,5	17,7	14,6	15,8
Nefinanční podniky	-67,7	-65,0	-90,0	-75,7	-88,9	-82,4	-88,8	-98,3	-100,7
Finanční instituce	3,2	6,2	1,3	-0,2	-1,3	-2,7	-1,0	-1,2	-0,6
Vládní instituce	184,0	186,5	218,4	226,0	233,4	222,2	260,7	282,8	318,6
Domácnosti	-115,0	-128,8	-130,5	-147,4	-135,6	-137,1	-166,3	-183,1	-214,6
Neziskové instituce	10,7	11,7	12,8	13,9	12,8	14,5	13,1	14,4	13,1
Nerezidenti	-15,2	-10,4	-12,0	-16,6	-20,4	-14,5	-17,7	-14,6	-15,8

• **Tvorba hrubého kapitálu**

Tvorba hrubého kapitálu 692,9 mld. Kč za rok 2003 byla vyšší o 45,3 % než v roce 1995. Nejvíce se zvýšila v sektoru domácností (více než dvojnásobně), jehož podíl byl téměř pětinnový a nadprůměrně rostla i v sektoru vládních institucí s méně než šestinnovým podílem. Nefinanční podniky s největším podílem (více než dvoutřetinovým) měly nižší než průměrný růst a ve finančních institucích došlo k poklesu. Tento vývoj se odrazil v sektorových změnách míry investic. Při jejím celkovém mírném poklesu se snížila ve třech sektorech (značně za nefinanční podniky a finanční instituce a mírně za vládní instituce) a zvýšila v sektoru domácností a v neziskových institucích.

• **Vztah tvorby hrubého kapitálu a hrubých národních úspor**

Výdaje na tvorbu hrubého kapitálu za národní hospodářství byly každoročně vyšší než hrubé národní úspory. Celkové převýšení – saldo národních běžných transakcí s nerezidenty – výrazně kolísalo a bylo nejproměnlivější vyrovnávací položkou účtu prvotních důchodů a běžných transferů nerezidentů. Zároveň ukazovalo míru financování tvorby hrubého kapitálu z vnějších zdrojů. Toto celkové saldo za národní hospodářství je součtem rozdílů (kladných a záporných) mezi tvorbou kapitálu a hrubými národními úsporami podle jednotlivých institucionálních sektorů. Sektorový pohled na saldo, resp. na tvorbu kapitálu a úspor, byl však značně rozdílný a

Důchodová a finanční situace jednotlivých sektorů ekonomiky ČR (1995 až 2003)

schopnost financovat jiné institucionální sektory nebo potřeba být financován jinými sektory se pohybovaly ve velkém rozpětí.

- **Zvyšování převisu míry investic nad mírou úspor**

Celková míra převýšení tvorby kapitálu nad tvorbou úspor soustavně rostla a za rok 2003 byla větší o 16,2 p. b. než v roce 1995 (113,1 % v roce 1995 a 129,3 % v roce 2003). V roce 2003 byl převis nejvyšší v sektoru vládních institucí (2,1násobný) a značný i v nefinančních podnicích. Ve srovnání s rokem 1995 se však rozdíl za nefinanční podniky značně zmenšil a za vládní instituce výrazně zvětšil, z čehož plyne, že potřeba financovat tvorbu kapitálu z jiných než sektorových zdrojů se snížila, resp. zvýšila. V sektoru finančních institucí a v sektoru domácností byly výdaje na tvorbu hrubého kapitálu nižší než vytvořené hrubé úspory, avšak vývoj do roku 2003 byl dosti odlišný; schopnost financovat jiné sektory se zvýšila za finanční instituce a snížila za domácnosti.

Tab. č. 7 Tvorba hrubého kapitálu v sektorovém členění

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Celkem	476,9	548,4	545,4	560,2	550,0	618,5	668,6	674,2	692,9
Nefinanční podniky	319,9	355,8	352,2	354,2	357,4	423,1	449,4	434,3	460,9
Finanční instituce	28,9	24,8	22,3	16,9	13,0	16,2	19,2	21,1	9,7
Vládní instituce	67,1	73,8	71,8	83,1	58,8	62,5	76,9	92,8	108,1
Domácnosti	59,7	92,1	97,7	103,5	116,5	115,3	121,0	122,7	111,5
Neziskové instituce	1,3	1,9	1,4	2,5	4,3	1,4	2,1	3,3	2,7

- **Hrubé úspory jako část HDND**

K významným souhrnným makroekonomickým ukazatelům patří hrubé národní úspory, které představují část HDND nepoužitou na výdaje na konečnou spotřebu. Úspory jsou tzv. vyrovnávací položkou v účtech (např. účet užití disponibilního důchodu) a mohou být konstruovány i jiným než výše uvedeným způsobem. Chování domácí ekonomiky z hlediska úspor a výdajů na tvorbu hrubého kapitálu (investic) odráží běžný účet platební bilance. Zůstatek běžného účtu musí být stejný jako rozdíl mezi hrubými národními úsporami a výdaji na tvorbu hrubého kapitálu, což odpovídá české statistické praxi. Logika spočívá v zachycení souvislosti mezi domácí ekonomikou a mezinárodními transakcemi; to znamená např. že zvýšení výdajů na tvorbu hrubého kapitálu ve srovnání s hrubými národními úsporami bude mít pro běžný účet stejný důsledek jako snížení úspor ve srovnání s investicemi. Nicméně cílem studie je ukázat výsledek transakcí mezi jednotlivými sektory české ekonomiky, takže hrubé úspory budou pojímány jako vyrovnávací položka v národních účtech a budou tvořit součet úspor všech institucionálních sektorů.

- **Větší pokles míry úspor než míry investic**

Celkové hrubé národní úspory 537,7 mld. Kč za rok 2003 byly vyšší o 27,5 % než v roce 1995 a rostly průměrným ročním tempem přírůstku 3,2 %, přičemž v některých letech docházelo ke stagnaci nebo k jejich poklesu. Míra úspor (jejich poměr k HDND) se každoročně snižovala a v žádném roce nedosáhla míry investování (poměr výdajů na tvorbu hrubého kapitálu k HDND), která sice rovněž klesala, avšak pomaleji než míra úspor. Tvorba úspor v české ekonomice, zejména v mezinárodním porovnání, je dostačující, avšak vysoká míra investic nebyla doprovázena větším ekonomickým růstem a zvýšenou účinností akumulacího potenciálu. Stav kapitálového vybavení české ekonomiky (fixního kapitálu) a jeho nízká účinnost není důsledkem nedostatečných úspor ani nedostatečného rozsahu výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu. K základním problémům patří struktura ekonomiky a dílčí zájem, y investorů i dodavatelů investičních celků.

- **Růst úspor pouze v nefinančních podnicích**

Na celkové nominální výši hrubých národních úspor měl největší podíl (necelé tři pětiny) sektor nefinančních podniků, v němž úspory zároveň nejvíce rostly. V tomto sektoru představují úspory ekvivalent HDND. Druhý nejvyšší podíl (více než čtvrtinový) na celkových hrubých úsporách měl sektor domácností, kde se úspory rovněž zvýšily, avšak v důsledku rychlejšího růstu konečných spotřebitelských výdajů než HDND míra úspor poklesla. Ve zbývajících institucionálních sektorech hrubé úspory značně kolísaly s celkovou tendencí ke stagnaci nebo k poklesu; v sektoru

Důchodová a finanční situace jednotlivých sektorů ekonomiky ČR (1995 až 2003)

vládních institucí byly v roce 2003 pouze na poloviční úrovni roku 1995, což se posléze projevilo ve výrazném růstu čistých výpůjček.

Tab. č. 8 Hrubé národní úspory v sektorovém členění

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Celkem	421,6	435,1	433,0	919,7	499,3	513,5	543,9	523,0	537,7
Nefinanční podniky	176,4	217,0	177,6	232,4	260,6	322,4	336,6	300,7	353,7
Finanční instituce	40,0	35,7	36,9	72,9	52,3	35,3	45,8	41,1	16,4
Vládní instituce	83,8	79,0	82,1	82,6	64,4	47,1	58,6	47,2	52,9
Domácnosti	119,4	103,3	136,4	130,3	119,8	105,8	100,8	132,9	112,4
Neziskové instituce	2,0	0,1	0,0	1,5	2,2	2,9	2,1	1,1	2,3

• **Značná diferenciacie v mírách úspor a investic**

Míry úspor, investic i financování tvorby hrubého kapitálu z vnějších zdrojů byly v jednotlivých institucionálních sektorech výrazně odlišné, což souvisí s různými podmínkami cirkulačního toku ekonomické aktivity. Rozdíly mezi průměrnými mírami za národní hospodářství a za sektory byly značně rozkolísané a dosáhly v některých letech velkých rozměrů. Z logiky koloběhu důchodů, zobrazeného v národních účtech, vyplývá, že v nefinančních podnicích, vzhledem k absenci výdajů na konečnou spotřebu, byla míra hrubých úspor nejvyšší. HDND v tomto sektoru je roven HNÚ, které však nemohly postačovat na krytí výdajů na tvorbu hrubého kapitálu. Investovalo se tak každoročně více než se ušetřilo a míra hrubých investic byla podstatně vyšší než míra úspor. V ojedinělých případech (1997) byly výdaje na tvorbu hrubého kapitálu dvojnásobně vyšší než HDND a v poměru k němu bylo záporné saldo běžných transakcí téměř poloviční. Za celkovou dlouhodobější tendenci k poklesu míry hrubých národních úspor i míry hrubých investic a k růstu potřeby financovat výdaje na tvorbu hrubého kapitálu z vnějších zdrojů byly meziroční změny v jednotlivých sektorech značně protichůdné a odpovídaly krátkodobým cyklickým výkyvům HDND a salda národních běžných transakcí. Do roku 2003 ve srovnání s rokem 1995 se v sektoru nefinančních podniků snižovala míra hrubých investic i potřeba být financován, tj. rostl vliv vlastních zdrojů. V sektoru finančních institucí klesala míra hrubých úspor i míra hrubých investic při zvyšování schopnosti financovat jiné sektory. V sektoru vládních institucí a domácností meziroční výkyvy všech měr byly značně proměnlivé a pohybovaly se ve velkém rozpětí.

Tab. č. 9 Míry úspor, investic a financování THK v sektorovém členění

v %

	1995			1999			2003		
	míra hrubých úspor	míra hrubých investic	Schopnost(+) potřeba (-) financovat	míra hrubých úspor	míra hrubých investic	Schopnost(+) potřeba (-) financovat	míra hrubých úspor	míra hrubých investic	Schopnost(+) potřeba (-) financovat
Celkem	28,6	32,3	-11,6	24,8	27,3	-9,2	21,9	28,2	-22,4
Nefinanční podniky	100,0	181,3	-44,9	100,0	137,1	-27,1	100,0	130,3	-23,3
Finanční instituce	87,7	63,3	38,5	89,6	22,2	302,3	55,2	32,7	69,1
Vládní instituce	20,8	16,7	24,9	12,4	11,3	9,5	8,0	16,4	-51,1
Domácnosti	14,2	7,1	99,7	10,3	10,1	2,8	8,0	8,0	0,8
Neziskové instituce	17,6	10,9	61,5	14,2	27,7	-48,8	13,7	16,1	-14,8

• **Půjčky jako poskytování úvěru a výpůjčky jako přijímání úvěru**

K důležitým souhrnným ukazatelům patří rovněž čisté půjčky nebo výpůjčky, což jsou čisté zdroje národního hospodářství jako celku, které když jsou kladné, jsou poskytovány nerezidentům a když jsou záporné, jsou přijímány (získávány) od nerezidentů. V bilanci důchodů, výdajů a kapitálových transakcí představují čistý přírůstek nebo úbytek finančních aktiv, který je rozdílem mezi hrubými národními úsporami a tvorbou hrubého kapitálu po zohlednění čistých kapitálových transakcí od nerezidentů (+), resp. nerezidentům (-). V sektorovém členění půjčky znamenají, že sektor je schopen financovat nejen vlastní výdaje na tvorbu hrubého kapitálu, nýbrž má i přebytek úspor nad investicemi. V opačném případě má sektor potřebu

Důchodová a finanční situace jednotlivých sektorů ekonomiky ČR (1995 až 2003)

financovat. Součet čistých půjček (+) a čistých výpůjček (-) za institucionální sektory dává národní hospodářství jako celek. Nutno ještě doplnit, že čisté půjčky (+) nebo výpůjčky (-) za národní hospodářství se rovnají, ale s opačným znaménkem, čistým výpůjčkám (-) nebo půjčkám (+) za nerezidenty.

Tab. č. 10 Čisté půjčky (+) a výpůjčky (-) v sektorovém členění

v mld. Kč běžných cen

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Celkem	-56,2	-114,8	-106,7	-41,2	-51,3	-105,9	-122,4	-139,7	-157,5
Nefinanční podniky	-113,6	-119,5	-140,4	-75,9	-74,3	-83,9	-88,1	-87,7	-81,7
Finanční instituce	30,4	16,8	15,8	83,6	75,6	34,2	94,1	63,5	209,7
Vládní instituce	-196,3	-51,2	-43,5	-98,5	-74,4	-78,5	-137,0	-163,0	-308,4
Domácnosti	222,1	39,7	62,0	50,1	22,8	19,1	6,7	48,1	21,5
Neziskové instituce	1,2	-0,6	-0,6	-0,5	-1,0	3,2	1,9	-0,6	1,4